

KUN BERLIINI KUTSUI TUTKIJAA

Vietän lukuvuoden 2017–18 tutkijavieraana Humboldtin yliopiston vertailevan ja kansainvälisen koulutustutkimuksen keskuksessa. Liikkuvuusjakson mahdollistavat joulukuussa 2017 päättyneen Suomen Akatemian hankkeen liikkuvuuskorvaus ja Säätiöiden post doc -poolin rahoitus, joka kattaa työskentelyapurahan, perheen muuttokulut ja kahden lapsen koulu- ja hoitomaksut.

Koska ulkomaanjaksoni lähestyy loppuaan, pysähdyn väistämättä miettimään sen antia. Tämä on kiinnostava kysymys sillä tutkimustiedon valossa (Raunio, Korhonen ja Hoffman, 2010) pitempi-ajaisen kansainvälisen liikkuvuuden hyödyt ovat yhtäältä monimuotoiset ja toisaalta epäselvät ja jopa haitalliset. Yksi aineisto paljastaa, että ulkomailla työskennelleen kantasuomalaisen tutkijan ulkomaan kokemus saattaa hidastaa vertikaalista urakehitystä eli etenemistä tohtorista professoriksi (mt.), vaikka ulkomaan jaksolla näyttää muuten olevan ”kiistattomia hyötyjä akateemisen työn laadun ja sisällön kannalta” (mt., 91). Samassa raportissa analysoitu haastatteluaineisto osoittaa, että moni yliopistotyöntekijä kokee kansainvälisen liikumisen hyödyt epävarmoiksi eikä yleinen suhtautuminen ulkomaille lähtijöihin ole aina positiivista.

Vaikka yliopistot ja ulkopuoliset rahoittajat ovat lisänneet kansainvälisen liikkuvuuden resursointia, yliopistot eivät tarjoa mitään apua muuttoa, asuntoa tai lastenhoitoa koskeviin järjestelyihin. (Perhe)arjen peruspilareiden toimivuuden varmistaminen on oman kokemukseni mukaan eniten aikaa vievä prosessi. Tämän havainnon ja yllä viitatuun tiedon valossa voisi kärjistäen kysyä, olisiko lähtövalmisteluihin käytettyä aikaa pitänyt sittenkin kuluttaa kirjoittamalla artikkeleita ja rahoitushakemuksia. Perheellisen tutkijan ulkomaan lähtö vaatii tarkkojen valmisteluiden lisäksi epävarmuuden sietokykyä, koska huoli puolison ja lasten integroitumisesta on suuri. Juuri perheen jäsenet saattavat kohdata itselleen vieraan kielen ja kulttuurin suoremmin ja voimakkaammin kuin kansainväliseen akateemiseen työympäristöön

asettuva tutkija. Voisivatko yliopistojen kansainvälisen toiminnan yksiköt keskittyä puutteellisten tukitoimien laatuun ja määrään sekä kehittää erityisesti ulkomaan lähtijöille suunnattua lähtökoulutusta ja työnohjausta?

Kansainvälisen jakson hyödyt ja haitat paljastuvat vasta vuosien kuluttua. Ulkomaille lähdön merkitys on paljon laajempi kuin tilaisuus rauhoittua oman tutkimuksen ääreen, edistää uraa tai vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä. Olen ollut erityisesti iloinen mahdollisuudesta saada kosketus tutkimuksen aihepiireihin oman tutkimusaiheeni ulkopuolelta. Berliinin lukuisat korkeakoulut tarjoavat runsaasti tutkijahuippujen vierailuluentoja ja kaikille avoimia kollokvioita. Viimeksi mainitun toimintamuodon haluaisin viedä tuliaisena kotiyliopistooni.

Rikkaan akateemisen elämän lisäksi oleskelu Berliinissä on avannut ikkunan kylmän sodan ja sen päättymisen ristiriitaiseen tiedepolitiikkaan. Berliinin muuri on nyt ollut poissa yhtä kauan kuin se oli pystyssä. Vaikka fyysinen muuri on poissa, kokemus itäsaksalaisen tieteen ja koulutuksen mitätöinnistä ja Länsi-Saksan määräysvallasta varjostaa edelleen tutkijoiden välisiä henkilösuhteita, rekrytointiprosesseja ja tutkimusaiheiden ja lähestymistapojen valintoja. Tämä havainto muistuttaa paitsi niin sanottujen siirtymäprosessien epävarmasta ja mahdollisesti päättymättömästä luonteesta myös erityisesti tieteen hauraudesta. On selvää, että eri ideologioita edustavat tahot ovat yhtä lailla käyttäneet tiedettä vallan välineenä. Tieteen riippumattomuuden – sen olemassaolon tärkeimmän oikeutuksen – menettäminen käy nopeasti, mutta siitä toipuminen on pitkä ja kivulias prosessi.

Lähde: Raunio, M., Korhonen M. ja Hoffman, D. (2010). *Kannattaa-ko kansainvälistyä? Suomen yliopistot kansainvälisinä akateemisenä ympäristönä*. Loppuraportti. Tampereen yliopisto: Tieteen-, teknologian- ja innovaatiotutkimuksen yksikkö.

NELLI PIATTOEVA

Kirjoittaja on yliopistonlehtori Tampereen yliopistossa.